

La llicó de Francesc i el federalisme

L'*ordo amoris*, l'humanisme universalista del benvolgut papa Francesc, des de les seues pregones arrels cristianes i des d'un llenguatge senzill i pròxim a la raonabilitat pràctica de l'ètica pública democràtica, ens ha mostrat com és de necessari el diàleg i la recerca de consensos per a fer front a l'actual rebrot insolidari dels autoritarismes polítics, especialment acarnissats contra els més dèbils

i vulnerables, contra els migrants i contra tota mena de minoria, com és el cas de les nacions sense Estat.

En eixe sentit, el magisteri de Francesc ha il·luminat i enriquit el debat de l'opinió pública i, en concret, el paper de la religió com a fonament prepolític i parapolític decisiu a l'hora de crear solidaritats socials des del substrat cultural. Altra cosa és, per descomptat, el deure d'ajudar a preservar eixes idees-força subratllades enmig de l'ètica pública –enmig de la plaça pública– per part del posterior contracte sociopolític democràtic, mitjançant criteris de laïcitat integradora de la diversitat sociocultural i d'imparcialitat neutral de l'Estat en matèria de valors socials, sempre i quan es respecten els drets fonamentals dels ciutadans.

Francesc ha aprofitat la porta oberta a inicis del s.XXI per autors d'empremta il·lustrada i republicana, com ara Jürgen Habermas, en pro d'una participació de la religió i les identitats comunitàries en la conformació de la raó pública de les nostres democràcies, deixant enrere la seua ja superada consideració d'atavismes irracionals o residus premoderns eliminables per la modernitat sociopolítica.

Este hivern, a Roma, en el pas del "Sínode sobre la sinodalitat" (2021-2024) al Jubileu de 2025, ha sigut ben alligadora, davant la puixança de l'autoritarisme il·liberal en molts països d'arreu del món, la polèmica mantinguda entre Francesc –abrandat defensor d'un *ordo amoris* obert i fraternal (*dignitas infinita!*) i d'una sinodalitat constructora de comunitat per mitjà del diàleg (fins i tot més enllà de l'àmbit eclesial)– i el vicepresident nord-americà J.D. Vance, neoconvers catòlic recent i partidari, per contra, d'una comunitat tancada als cercles concèntrics de relació social més propers a l'individu des de la família fins a la nació (i prou!).

Així mateix, cal destacar que, en connexió amb els drets del pobles defesos per la doctrina social catòlica i l'ètica social ecumènica, és precisament eixa idea conciliar de sinodalitat, que ha de reconfigurar l'estructuració de l'Església romana, la que, per analogia, seguint una lògica de subsidiarietat des d'allò local fins allò global, fomenta en l'àmbit civil una filosofia sociopolítica de caràcter federalista, en benefici de la unitat en la diversitat de les diferents comunitats socials. Heus ací una profunda aportació de l'uropeïtat cultural que permet afaïçonar una connexió estreta entre la cultura universal dels drets humans i un europeisme federalitzador promotor de l'*E pluribus unum*.

Enguany que, tristament, les Corts Valencianes no celebren la seua festivitat pel 25 d'abril, amb el rerefons de la commemoració de la batalla d'Almansa de 1707 i de la consegüent abolició íntegra de la legislació sobirana del Regne de València tant pel fa al Dret públic com pel que fa al Dret privat, és hora d'incidir en un dels pocs punts de consens identitari que atresorem les valencianes i els valencians i

que, sovint, passa dissortadament desapercbut: com el text de l'Estatut d'Autonomia vigent del 2006, ultrapassant la lectura de confrontació dicotòmica sorgida del Preàmbul de l'Estatut de 1982, fa raonable assumir la concepció foralista. Així, parlar de la nacionalitat històrica dels valencians en clau de "nació institucional" de legitimitat foral permet pensar la pàtria valenciana sense caure en cap etnicisme, defugir també la concepció jacobina d'un republicanisme individualista al·lèrgic al reconeixement de la diferència cultural i, al capdavant, compensar l'encara insuficient consciència nacional del demos amb la reivindicació d'uns drets històrics del poble valencià, ço és, d'un dret a ser amb identitat pròpia a tall d'a priori material de caire eticojurídic i polític. En la línia pluralista d'un Herrero de Miñón o d'un Ernest Lluch, es tractaria doncs del reconeixement per la Constitució vigent de 1978 del que és un material juridicopolític anterior "extra ordinem": la foralitat, la qual, sense ser negligida ni deixada al marge, cal entendre com a constitució material en sentit històric i social –i no com a romanent de privilegis feudals.

Dit altrament, parlar de nació valenciana en termes institucionals és un instrument que possibilita fer compatible el doble contracte polític intrínsec a un Estat plurinacional com l'espanyol: el dels ciutadans individuals i el dels pobles que, per causa de l'evolució històrica, el componen. I això, sense oblidar que els valencians, com a poble d'Europa que som, hem de tindre també en el punt de mira reivindicatiu una futura ampliació del principi de subsidiarietat de la Unió Europea, el qual fixe no sols un primer escaló de governança sobirana compartida entre la Unió i els Estats com fa ara, sinó també un segon escaló que reconega i relligues jurídicament i política les Regions europees amb capacitat legislativa amb l'acció de govern conjunta duta a terme amb els Estats i les institucions europees.

A la fi, és de justícia aplaudir la incansable acció que, des de la societat civil, encapçala l'Associació de Juristes Valencians en pro de la recuperació de la capacitat legislativa en matèria de Dret civil de les Corts Valencianes, entenent que l'autogovern valencià en l'àmbit del Dret públic és indissociable i indissoluble de l'àmbit del Dret privat. Així, resulta encomiable la seua última iniciativa d'impulsar una llei ordinària al parlament espanyol per a la derogació expressa dels decrets d'abolició dels Furs dels regnes de València i Aragó (1707) i dels decrets de nova planta del regne de Mallorca (1715) i del principat de Catalunya (1716). Iniciativa que esperem que vaja avant, tot i que per si mateix ja constitueix un gest fratern de cara a tots els territoris conformadors de la Corona d'Aragó al si de les Espanyes.

Joan Alfred Martínez i August Monzon
Publicat el 5 de maig de 2025 a Levante-EMV